

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการรับรู้ของคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการค้าเงินงานของโรงเรียนสังกัดเทศบาล ในเขตการศึกษา 6 โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการเกี่ยวกับการรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการค้าเงินงานของโรงเรียน
 - 1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.2 แนวคิดทฤษฎีการเกี่ยวกับการรับรู้
 - 1.3 การดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา
 - 1.4 การรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการค้าเงินงานของโรงเรียน
2. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.1 คุณสมบัติคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.2 การกิจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 2.3 สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 6
 - 3.1 ความเป็นมาของการศึกษาเทศบาล
 - 3.2 หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น
 - 3.3 วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา
 - 3.4 ประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน และสถานศึกษา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดทฤษฎีการเกี่ยวกับการรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินงานของโรงเรียน

แนวคิดทฤษฎีการเกี่ยวกับการรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินงานของโรงเรียนจำแนกออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้ การดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาและการรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินงานของโรงเรียน

1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ในส่วนของแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนี้ จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ความหมายของการมีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วม และ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

คูจิล่าห์ (Douglass, 1970 : 90) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้าง และใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน นักการศึกษาใช้คำนี้ในการอ้างถึง การมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ กิจกรรม หรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา นักรัฐศาสตร์ใช้คำนี้ในความหมายของการเข้าร่วมกับสถาบันทางการเมืองของชุมชน เช่น การไปออกเสียงเลือกตั้ง นักสังคมวิทยาใช้ในความหมายของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ใช้คำนี้ในความหมายของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

แม้ทัศนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมจะมีความแตกต่างกัน แต่นักเขียนหลายคน ก็ได้อ้างถึงข้อตกลงของสหประชาชาติและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economic and Social Council States) ปี 1929 ที่ได้อภิปรายถึงเรื่องการมีส่วนร่วม และสรุปว่าการมีส่วนร่วมนั้นต้องการการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องตามแบบประชาธิปไตยจากประชาชนอย่างสมัครใจ 3 ประการ คือ 1) เป็นเรื่องที่สนับสนุนส่งเสริมต่อการพัฒนา 2) มีการแบ่งปันผลประโยชน์ ที่เป็นผลจากการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาคกัน 3) มีความเชื่อถือในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบายและแผนรวมทั้งการนำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่การปฏิบัติ (Midgley and other, 1986 : 25)

จินดา มณีเนตร (2540 : 12-13) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง ความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้าร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทางที่ต้องการโดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2531 : 48) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การให้สมาชิกทุกคนในองค์การหรือหน่วยงานเดียวกัน กระทำกิจกรรมร่วมกันตามบทบาทหน้าที่เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ทุกคนคาดหวังและประสบผลสำเร็จ บุคคลทุกระดับขององค์การต้องปฏิบัติงาน

อย่างดี มีเป้าหมาย และทิศทางในทำนองเดียวกัน

นดา คำรหัสเลิศ (2542 : 21) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ประชาชน มีการปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนาชุมชนโดยความสมัครใจในลักษณะของการร่วมตัดสินใจ ร่วม ปฏิบัติงาน ร่วมประเมิณผล ร่วมบำรุงรักษา และร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของ

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542 : 18) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาการกำหนดความต้องการ การตัดสินใจและปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงาน นั้น ๆ ด้วย

บัญญัติ ทองสวัสดิ์ (2541 : 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมใจ ร่วมสามัคคี ทำร่วมกัน ใช้ร่วมกัน

เบญจพล รอดสวัสดิ์ (2542 : 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความตั้งใจของบุคคล ที่จะมาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วิหวัศ แก้วทอง (2541 : 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกำหนดกิจกรรมการจัดการท้องถิ่น การตัดสินใจ การลงมือ ปฏิบัติการ ในการมีส่วนร่วมจัดการบริหารผลประโยชน์ของชุมชน การประเมิณผล และสนับสนุนให้ ประชาชนในชุมชนมีความคิดริเริ่ม มีความตื่นตัวในการพัฒนาท้องถิ่นแล้วแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการประเมิณผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

สุภรากรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการ ดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของ ประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินงาน กิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคล คนเดียว หรืออาจมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีส่วนในการตัดสินใจ การคิด การแก้ปัญหา หรือ ปฏิบัติงาน โดยใช้ความสามารถและความคิดอย่างสร้างสรรค์

1.1.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอน ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 19)

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหภายในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนด ความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น

อย่างดี มีเป้าหมาย และทิศทางในทำนองเดียวกัน

นดา คำรหัสเลิศ (2542 : 21) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ประชาชนมีการปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนาชุมชนโดยความสมัครใจในลักษณะของการร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษา และร่วมรู้สึกเป็นเจ้าของ

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542 : 18) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหาการกำหนดความต้องการ การตัดสินใจและปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานนั้น ๆ ด้วย

บัญญัติ ทองสวัสดิ์ (2541 : 9) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมใจ ร่วมสามัคคี ทำร่วมกัน ใช้ร่วมกัน

เบญจพล รอดสวัสดิ์ (2542 : 25) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานอย่างมีประสิทธิภาพให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วิหวัธ แก้วทอง (2541 : 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการกำหนดกิจกรรมการจัดการท้องถิ่น การตัดสินใจ การลงมือ ปฏิบัติการ ในการมีส่วนร่วมจัดการบริหารผลประโยชน์ของชุมชน การประเมินผล และสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชนมีความคิดริเริ่ม มีความตื่นตัวในการพัฒนาท้องถิ่นแล้วแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ภายหลังจากการประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

ศุภราภรณ์ ธรรมชาติ (2541 : 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินงาน กิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล

สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคลคนเดียว หรืออาจมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม มีส่วนในการตัดสินใจ การคิด การแก้ปัญหา หรือปฏิบัติงาน โดยใช้ความสามารถและความคิดอย่างสร้างสรรค์

1.1.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอน ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540 : 19)

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากร แหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542 : 25) แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ไม่มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์เลย / มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ระดับที่ 2 ร่วมรับรู้ หมายถึง มีส่วนรับรู้ รับทราบการปฏิบัติกิจกรรมของศูนย์แต่ไม่มีส่วนปฏิบัติและร่วมคิด / มีส่วนร่วมน้อย

ระดับที่ 3 ร่วมทำ หมายถึง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติร่วมทำกิจกรรมของศูนย์ตามที่ได้รับมอบ / มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับที่ 4 ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของศูนย์แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติ / มีส่วนร่วมมาก

ระดับที่ 5 ร่วมทำ / ร่วมคิด / ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะและตัดสินใจและร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้นด้วย / มีส่วนร่วมมากที่สุด

พิทยา สุวกันธ์ (2540 : 18) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การรับข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร กระบวนการตัดสินใจ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่เพื่อการพัฒนา

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : 35) กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น เรื่องเกี่ยวกับการเข้าไปร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมประสานงาน ร่วมบริจาคเงิน และ ทรัพยากร ตลอดจนในด้านการเสาะแสวงหาแรงงาน ประชาชนส่วนใหญ่มีภารกิจส่วนตัวและต้อง ประกอบอาชีพจึงมักไม่มีเวลาที่จะร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ กับทางราชการได้ ดังนั้นการมีส่วนร่วม

ดังนั้นสามารถสรุปแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งด้วยความพึงพอใจและการกระทำได้ถูกต้อง ส่งผลประโยชน์ต่อกลุ่มคนโดยรวมมากกว่า 1 คนขึ้นไป ลักษณะของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น

1. การมีส่วนร่วมรับรู้ หมายถึง รับรู้หรือรับทราบการปฏิบัติกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติ หมายถึง มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ตามที่ได้รับมอบหมาย
3. การมีส่วนร่วมคิด หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
4. การมีส่วนร่วมวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน แก้ไข

ปัญหา และการร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้น

1.1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น อยู่ที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผลมาน้อยเพียงไร ในเรื่องของปัจจัยที่จะมีผลต่อการมีส่วนร่วมนั้น ชูชาติ หวงสมจิตร (2540 : 268-271) ได้ทำการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนดังนี้

1.1.3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม

1.1.3.1.1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนที่มีการอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักมีส่วนช่วยให้ชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรให้กับโรงเรียน สภาวะทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะช่วงที่สภาวะทางเศรษฐกิจดีเป็นปัจจัยส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมากขึ้น

1.1.3.1.2 ปัจจัยทางด้านการเมืองการปกครองและระบบราชการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครองในท้องถิ่นก่อให้เกิดการแข่งขันทางการเมืองและกระตุ้นให้นักการเมืองท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

1.1.3.1.3 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน

1.1.3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน ได้แก่ คนในชุมชนมีความสรีทธาต่อการศึกษาและโรงเรียน คนในชุมชนมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของโรงเรียน คนในชุมชนมีความเป็นห่วงบุตรหลานจากภัยของยาเสพติด สถานภาพที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน สถานภาพของบุคคลในชุมชน ความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน ลักษณะนิสัยพื้นฐานของคนในชุมชน ระบบเครือข่ายที่เข้มแข็งของชุมชน การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ที่มีความพร้อมได้มี

โอกาสเข้ามาทำงานกับโรงเรียน การที่คนในชุมชนพิจารณาว่าตนเองมีความพร้อม และมีความสำคัญต่อชุมชนทำให้เสนอตัวเข้ามาทำงานให้กับชุมชน การเห็นแก่ความเจริญของโรงเรียน

1.1.3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียน

1.1.3.3.1 ปัจจัยเกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ผู้บริหารรุ่นก่อน สร้างความศรัทธาไว้ให้ ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ผู้บริหารทำงานเข้ากับกรรมการโรงเรียนได้ดี ผู้บริหารโรงเรียนให้เกียรติและให้กำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ผู้บริหารประพฤติปฏิบัติตัวดีและมีความรู้ความสามารถดี ผู้บริหารเป็นคนท้องถิ่น

1.1.3.3.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครูในโรงเรียน ได้แก่ ครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ครูมีความรักความผูกพันและรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโรงเรียน โรงเรียนมีครูเก่าแก่หรือมีศิษย์เก่าปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียน ครูสนใจดูแลเอาใจใส่การเรียนการสอน คณะครูมีความสามัคคีกันดี

1.1.3.3.3 ปัจจัยเกี่ยวกับวิสัยทัศน์งานของโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเป็นผู้เข้าไปขอความร่วมมือจากประชาชน โรงเรียนสร้างระบบที่เอื้อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนให้ความเอื้อเฟื้อกับชุมชน โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

1.1.3.3.4 ปัจจัยเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของชุมชน ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายและแผนงานที่ดี โรงเรียนมีความน่าเชื่อถือเรื่องการเงิน โรงเรียนมีชื่อเสียงดี โรงเรียนมีพัฒนาการที่ดี

สรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการปฏิบัติกิจกรรม การร่วมประเมินผล รวมทั้งร่วมกันติดตามผลการดำเนินงานนั้น ๆ ลักษณะของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็นการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมคิด และร่วมปฏิบัติ โดยมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม เช่น ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยที่เกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน

1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

1.2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้

การรับรู้เป็นกระบวนการที่มนุษย์จะเข้าใจสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งที่ปรากฏกับประสาทสัมผัส ส่วนใดส่วนหนึ่งของเร้า การรับรู้เป็นสิ่งที่กำหนดความต้องการ แรงจูงใจ และการกระทำในทางพฤติกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น

กุสุมา ภูใหญ่ (2541 : 47) ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้หมายถึง การตีความหมาย การรับสัมผัส ออกเป็นสิ่งใดที่มีความหมาย ซึ่งการตีความหมายนั้นจะต้องอาศัยประสบการณ์หรือการเรียนรู้

บุษบา สุธีธร (2547 : 6-7) ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่มนุษย์ใช้ในการเชื่อมโยงการให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ในอดีตกับกระบวนการในการให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคต

กุสุมา ภูใหญ่ (2541 : 47) ให้ความหมายไว้ว่า การรับรู้ หมายถึงการที่มนุษย์มีข้อมูลที่ได้จากความรู้สึกลับสัมผัส ซึ่งเป็นข้อมูลดิบ จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ประกอบด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกายสัมผัสตามจำแนก แยกแยะ คัดเลือก วิเคราะห์ ด้วยระบบการทำงานของสมองแล้วแปลงสิ่งที่ได้ออกเป็นสิ่งที่สิ่งใดที่มี ความหมาย เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวพอจะสรุปความหมายของการรับรู้ได้ว่า การรับรู้คือ การแสดงออกถึงความรู้สึกลับสัมผัส ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละบุคคล อันเนื่องมาจากการตีความหรือการแปลความอาการสัมผัสของร่างกายกับสิ่งเร้า หรือสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วย

1.2.2 ปัจจัยที่ผลกระทบต่อการรับรู้

ปัจจัยที่ผลกระทบต่อการรับรู้ แบ่งออกเป็น 7 ประการ ได้แก่

1.2.2.1 ผลกระทบจากการที่เราเชื่อมโยงความเชื่อหรือสมมติฐานเกี่ยวกับบุคลิกภาพของบุคคลผ่านประสบการณ์ในอดีตที่ตนเองได้เคยรับรู้

1.2.2.2 ผลกระทบจากการคาดหมายทำนายสิ่งต่าง ๆ ไว้ก่อนล่วงหน้า

1.2.2.3 ผลกระทบจากกระบวนการเลือกสรรกลั่นกรอง รับรู้สิ่งที่ตนเองชอบหรือให้ผลเป็นที่พึงพอใจ

1.2.2.4 ผลกระทบจากการรับรู้หรือประทับใจสิ่งต่าง ๆ นั้นที่เกิดก่อนหรือหลัง

1.2.2.5 ผลกระทบจากความสอดคล้องทางทัศนคติหรือความคิดที่มีอยู่

1.2.2.6 ผลกระทบจากภาพฝังใจหรือทัศนคติแบบเหมารวม

1.2.2.7 ผลกระทบจากกระบวนการหาเหตุผลเพื่ออธิบายและเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ของแต่ละบุคคลว่าเกิดจากปัจจัยภายในหรือภายนอก

สรุป การรับรู้ เป็นการตีความหมาย การรับสัมผัส และกระบวนการที่มนุษย์ใช้เชื่อมโยงข้อมูลแปลงออกมาเป็นสิ่งที่มีความหมาย โดยมีปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการรับรู้ คือ ความเชื่อของบุคคล การคาดหมายล่วงหน้า การเลือกสรรสิ่งที่ตนพอใจ การรับรู้สิ่งที่ประทับใจ ทัศนคติภาพฝังใจ และการหาเหตุผล

1.3 การดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษา

1.3.1 ความหมายของการดำเนินงานของโรงเรียน

ได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนไว้ ดังนี้

สมาน รังสียกฤษฎ์ และคณะ (2542 : 1) ได้ให้ความหมายของการดำเนินงานของโรงเรียนไว้ว่า “ การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุและสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน และการบริหารคือการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น”

อรุณ เจะเลาะ (2533 : 16) ได้ให้ความหมายของการดำเนินงานของโรงเรียนไว้ว่า “การบริหารโรงเรียนเป็นกิจกรรม การบริหารอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนร่วมมือกับบุคลากรในโรงเรียนในขอบเขตที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายในการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมตามที่รัฐบาลกำหนด และสังคมคาดหวัง ผู้บริหารต้องทราบภารกิจตามขอบข่ายงานของโรงเรียนที่ตนเองสังกัดอยู่ เพื่อให้สามารถดำเนินงานไปตามเป้าหมายและขอบข่ายงาน”

พนัส หันนากินทร์ (2532 : 3) ได้ให้ความหมายของการดำเนินงานของโรงเรียนไว้ว่า “การบริหารโรงเรียนนั้น เราเพิ่งถึงถึงการบริหารภายในโรงเรียน ซึ่งถือได้ว่าเป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งอันมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตัวนักเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงแตกต่างจากการบริหารการศึกษา ซึ่งหมายถึงการบริหารระบบโรงเรียน อันประกอบด้วย โรงเรียนหลายโรงเรียน ไม่ว่าจะระดับเดียวกันหรือคนละระดับก็ตามรวมกัน และได้เน้นว่า การบริหารโรงเรียนต่างจากการบริหารธุรกิจ เพราะการบริหารธุรกิจต้องการผลกำไรแต่การบริหารโรงเรียนต้องการพัฒนาคนให้มีคุณภาพสูงขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การดำเนินงานของโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลอย่างมีกระบวนการเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1.3.2 ภารกิจของการดำเนินงานของโรงเรียน

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ทำการวิจัย โดยแบ่งแยกออกเป็นหมวดหมู่ นักวิชาการดังกล่าวมีดังนี้

คิมเบอร์ก และนันเนอรั (Kimbrough and Nunnery, 1983 : 159) ได้แบ่งงานบริหารโรงเรียนออกเป็น 8 ประการด้วยกันคือ

- 1 งานพัฒนาองค์กรและธำรงไว้ซึ่งองค์กร
- 2 งานบริหารหลักสูตรและการสอน
- 3 งานบริหารเศรษฐกิจการศึกษา
- 4 งานธุรการ
- 5 งานบริหารบุคลากร

6 งานกิจการนักเรียน

7 งานสร้างภาวะผู้นำในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

8 งานด้านการประเมินผลการวิจัยและสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

กิตติมา ปริดีติติก (2532 : 10) ได้ทำการวิจัยพบว่า ภารกิจของการบริหารการศึกษา จำแนกตามความรับผิดชอบได้เป็น 4 ภารกิจหลัก คือ

1. ความสัมพันธ์กับชุมชน
2. การปรับปรุงส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา
3. การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร
4. การจัดหาและดูแลเรื่องการเงิน อาคารสถานที่และอุปกรณ์

หวน พินธุพันธ์ (2528 : 5) ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 7 ประการด้วยกัน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคคล
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
7. งานธุรการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 11) ได้กำหนดงานบริหาร

โรงเรียนประถมศึกษาว่าประกอบด้วยงาน 6 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากภารกิจของการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า ภารกิจการดำเนินงานของโรงเรียนสามารถแบ่งได้หลายหมวดหมู่ แต่ผู้วิจัยได้เลือกจากภารกิจการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากเป็นภารกิจที่จัดแบ่งไว้ตรงกับภารกิจการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 เป็น 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานการเงินพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่

6 งานกิจการนักเรียน

7 งานสร้างภาวะผู้นำในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

8 งานด้านการประเมินผลการวิจัยและสร้างความเชื่อถือจากประชาชน

กิตติมา ปรีดีคิลก (2532 : 10) ได้ทำการวิจัยพบว่า ภารกิจของการบริหารการศึกษา จำแนกตามความรับผิดชอบได้เป็น 4 ภารกิจหลัก คือ

1. ความสัมพันธ์กับชุมชน
2. การปรับปรุงส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา
3. การสรรหาและการพัฒนาบุคลากร
4. การจัดหาและดูแลเรื่องการเงิน อาคารสถานที่และอุปกรณ์

หวน หินรุพันธ์ (2528 : 5) ได้แบ่งงานของผู้บริหารการศึกษาไว้ 7 ประการด้วยกัน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคคล
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
7. งานธุรการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2532 : 11) ได้กำหนดงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษาว่าประกอบด้วยงาน 6 งาน คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากภารกิจของการดำเนินงานของโรงเรียนซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวมานี้ พอสรุปได้ว่า ภารกิจการดำเนินงานของโรงเรียนสามารถแบ่งได้หลายหมวดหมู่ แต่ผู้วิจัยได้เลือกจากภารกิจการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เนื่องจากเป็นภารกิจที่จัดแบ่งไว้ตรงกับภารกิจการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 เป็น 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานการเงินพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สรุป การดำเนินงานของโรงเรียน เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลอย่างมีกระบวนการ **เพื่อให้บริการแก่สมาชิกในสังคมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด** ตามภารกิจของการดำเนินงานทั้ง 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานการเงินพัสดุ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1.4 การรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินงานของโรงเรียน

1.4.1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน

บทบาทและวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งในส่วนภาครัฐและภาคเอกชน ในการดำเนินการ นั้น จะพบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นนั้นมีหลายลักษณะ เช่น การมีส่วนร่วม **ในฐานะผู้จัดการศึกษา** การมีส่วนร่วมในคณะกรรมการ เป็นผู้แทนองค์กร ผู้ทรงคุณวุฒิ การมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาโดยให้ใช้สถานประกอบการ การให้วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดการศึกษา การรับทราบรายงาน การจัดการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา เป็นต้น

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นข้างต้น สามารถจำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมได้ **2 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมในฐานะปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมในฐานะองค์กร** ปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.1.1 บทบาทในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคล

บทบาทการมีส่วนร่วม**ในฐานะปัจเจกบุคคล** หมายถึง การที่บุคคล พ่อแม่ ผู้ปกครอง คนในชุมชน ท้องถิ่นได้**เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา** ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่สำคัญคือ 1) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้จัดการศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้มีสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา 3) การมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการในคณะกรรมการที่กฎหมายกำหนด 4) การมีส่วนร่วมในฐานะทรัพยากรบุคคล และ 5) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้สนับสนุนช่วยเหลือทั่วไป

1.4.1.1.1 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้จัดการศึกษา

บุคคล ครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่นสามารถเป็นผู้จัดการศึกษาได้โดยตรง (มาตรา 12) โดยจัดในรูปขององค์กรต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการและจัดการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่ สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ (มาตรา 18)

1.4.1.1.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้มีสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง กฎหมายได้กำหนดให้มีหน้าที่จัดให้บุตรหรือผู้ที่อยู่

ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากภาคบังคับตาม ความพร้อมของครอบครัว (มาตรา 11) ถ้าบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง จัดการศึกษาให้แก่บุตรหรือ ผู้ที่อยู่ในความดูแลดังกล่าวแล้วจะได้รับสิทธิประโยชน์ คือ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือผู้ที่อยู่ในความดูแล นอกจากนี้รัฐ ยังให้เงินอุดหนุนสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งครอบครัวได้จัดให้ ตลอดจนได้รับการ ลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 13)

1.4.1.1.3 การมีส่วนร่วมในฐานะกรรมการในคณะกรรมการที่กฎหมาย กำหนด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น โดยมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการต่าง ๆ ทั้งในระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา องค์ประกอบของคณะกรรมการทุกระดับดังกล่าว นอกจากจะประกอบด้วยบุคคลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแล้ว ยังมีตัวแทนของชุมชนและท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการด้วย ในฐานะเป็นผู้แทนองค์กร เอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน สำหรับคณะกรรมการในระดับเขตพื้นที่ การศึกษา นอกจากจะประกอบด้วยกรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรดังกล่าวแล้ว ยังมีผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพผู้บริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ปกครองและครู และผู้นำทางศาสนา เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย ส่วนคณะกรรมการ ในระดับสถานศึกษา มีผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่าเข้าร่วมเป็นกรรมการ เพิ่มเติมจากตัวแทนของ องค์กรชุมชนอื่น ๆ อีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในคณะกรรมการระดับ ต่าง ๆ อาจ จำแนกได้เป็น 2 ฐานะ คือ ในฐานะผู้แทนขององค์กร เช่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนองค์กรอื่น และในฐานะของผู้ทรงคุณวุฒิ บทบาทการมีส่วนร่วม ของชุมชนและท้องถิ่นในคณะกรรมการระดับต่างๆ ดังกล่าว ข้อมเป็นไปตามหน้าที่ของ คณะกรรมการที่กำหนดไว้ในแต่ละคณะ

นอกจากนี้ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน กฎหมายยังได้กำหนดให้ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วมในคณะกรรมการบริหารด้วย โดยให้สถานศึกษาเอกชน ตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคล และให้มีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบ อนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ โดย จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ

วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

1.4.1.1.4 การมีส่วนร่วมในฐานะทรัพยากรบุคคล

กฎหมายได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา โดยให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (มาตรา 57)

1.4.1.1.5 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือทั่วไป

บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง คือ การอบรมเลี้ยงดูที่บ้าน การเข้าร่วมในระดับปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสถานศึกษาซึ่งสามารถมีส่วนร่วมได้อย่างกว้างขวางในหลายโอกาส หลายกิจกรรม เช่น การเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในงานต่างๆ ร่วมเป็นครูช่วยสอนในวิชาที่มีประสบการณ์ การรวมกลุ่มระหว่างผู้ปกครองเป็นชมรม สมาคม องค์กร เพื่อจัดกิจกรรมให้แก่เด็กช่วยเหลือสถานศึกษาในภาวะที่ขาดแคลนครู เช่น เป็นบรรณารักษ์ ครูพยาบาล เป็นต้น การมีส่วนร่วมในระดับการบริหารและการตัดสินใจ เช่น ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมเสนอแนะ เมื่อมีการประชุม จนถึงการร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงาน การให้คำปรึกษา การเป็นวิทยากรท้องถิ่น เป็นต้น การมีส่วนร่วมที่สำคัญในปัจจุบันคือ การมีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุนด้านทรัพยากรและการลงทุน ด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน

1.4.1.2 บทบาทในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.1.2.1 บทบาทในฐานะผู้จัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุชัดเจนในการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น กล่าวคือ ให้สิทธิองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น (มาตรา 41) โดยกระทรวงเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งหมายถึง องค์กรบริหารส่วนตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร จึงมีสิทธิในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในฐานะผู้จัดการศึกษามายาวนานแล้ว โดยส่วนใหญ่จะจัดการศึกษาภาคบังคับและจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ตัวอย่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ และเทศบาลซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยงานการจัดการศึกษาของท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นการจัดการศึกษาจากบังคับ และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สำหรับกรุงเทพมหานครในปัจจุบันมีการดำเนินการจัดการศึกษาดังนี้

1.4.1.2.1.1 การจัดการศึกษาปฐมวัยในรูปอนุบาลศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา โดยจัดรวมอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีอยู่

1.4.1.2.1.2 ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เปิดเป็นวิทยาลัยแพทยศาสตร์ กรุงเทพมหานคร และวิทยาลัยพยาบาลกึ่งการุญช์ เป็นการศึกษาเฉพาะกิจเฉพาะกลุ่มที่มุ่งผลิตบุคลากรที่ต้องการเพื่อใช้งานในภารกิจของกรุงเทพมหานครโดยเฉพาะ

1.4.1.2.1.3 จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ ได้แก่ โรงเรียนกีฬากรุงเทพมหานคร

1.4.1.2.1.4 จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพในลักษณะของโรงเรียนฝึกอาชีพพระยะตัน

1.4.1.2.1.5 ให้ความร่วมมือกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครนอกเวลาราชการ

1.4.1.2.1.6 ให้การสนับสนุนชุมชนในการเปิดดำเนินการเป็นศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก

1.4.1.2.1.7 จัดการศึกษานอกระบบรูปแบบอื่น ได้แก่ สถานเลี้ยงดูเด็กกลางวัน อาสาสมัครสอนเด็กเร่ร่อน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์เยาวชนและพิพิธภัณฑสถานเด็ก เป็นต้น

1.4.1.2.2 บทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา นอกจากจะอยู่ในฐานะเป็นผู้จัดการศึกษาแล้ว ยังให้การส่งเสริมสนับสนุนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่น ดังนี้

1.4.1.2.2.1 การสนับสนุนด้านงบประมาณสมทบกับงบประมาณของแผ่นดินที่รัฐบาลได้จัดสรรเป็นเงินอุดหนุน เช่น กรุงเทพมหานครได้รับประมาณจากรัฐปีละ 3,700 ล้านบาท กรุงเทพมหานครได้สมทบงบประมาณเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการพัฒนาและการให้บริการสงเคราะห์ให้แก่เด็กของกรุงเทพมหานครอีกปีละประมาณ 2,000 ล้านบาท เป็นต้น

สถานกีฬาของชุมชน ห้องสมุด ห้องประชุมเป็นสถานที่จัดงาน จัดประชุมของชุมชน ตลอดจนเป็นสถานที่ให้หน่วยงานอื่น ๆ มาใช้บริการได้

ภารกิจในการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้นเป็นบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ การบริหารในรูปคณะบุคคลของระดับชาติ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา ได้กำหนดให้มีผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมอยู่ในคณะบุคคลดังกล่าวด้วย อีกทั้งยังกำหนดให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิในการจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น (มาตรา 41) อีกทั้งจัดให้การศึกษาเป็นบริการสาธารณะของรัฐที่อยู่ในข่ายจะต้องกระจายอำนาจด้วย ดังนั้น จึงเป็นการขยายบทบาทของท้องถิ่นในการจัดการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ชุมชนซึ่งใกล้ชิดกับสถานศึกษาย่อมจะมีบทบาทในการจัดการศึกษาอย่างมาก ทั้งบทบาทในฐานะปัจเจกบุคคลและในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทั้งในฐานะที่ร่วมเป็นกรรมการต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นผู้ให้ความร่วมมือให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้ความช่วยเหลือและอุปถัมภ์ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นผู้รับทราบผลการพัฒนาคุณภาพจากรายงานประจำปี เป็นต้น

1.4.2 วิธีการของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จากหลักการมีส่วนร่วมดังกล่าว นักวิชาการได้เสนอวิธีการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

อุทัย คุลเกษม และอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2540 : 93-94) กล่าวถึงกระบวนการเกิดและดำเนินการความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน อาจเริ่มไปจากลำดับขั้นโดยสรุปว่า ดังนี้

1. แสวงหาระบบหรือกลไกที่จะสร้างหรือพัฒนามูลฐาน ให้มีทัศนคติและวิสัยทัศน์ที่เอื้อต่อการเกิดความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหรือเพื่อปรียภาพหรือร่วมกัน ระหว่างผู้ที่มองเห็นประเด็นปัญหาหรือมีวิสัยทัศน์ร่วมกันอยู่แล้ว

2. เมื่อผ่านการปรียภาพหรือและมองเห็นปัญหาร่วมกันแล้ว ก็ขยายไปสู่การร่วมคิดวิเคราะห์ กำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา และวางแผนกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันจัดกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ที่จะช่วยแก้ไขปัญหานั้นที่ประสบอยู่ และพัฒนาเจตคติ ความสามารถสติปัญญาของบุคคล เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดบูรณาการในการศึกษาของชุมชน

3. จัดกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการจัดการตามกิจกรรมที่กำหนดในข้อ (2) โดยมีการสรุปประเมินผลการดำเนินการร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาพัฒนากิจกรรม และความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง

4. แสวงหาแนวทางของการขยายความคิด กิจกรรมการเรียนรู้ไปสู่ประชาชนในชุมชน เพื่อขยายการมีส่วนร่วมให้ทั่วถึง และผลักดันให้เกิดโครงสร้างของกิจกรรมแบบแนวร่วมอย่างต่อเนื่องในชุมชน

5. สำรวจหารูปแบบและระบบของความร่วมมือและความสัมพันธ์กับภายนอกชุมชนที่จะพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นเพื่อความเข้มแข็งของบุคคล โรงเรียน และชุมชน เช่น เครือข่ายงานพัฒนาในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นบูรณาการ

ตัวอย่างจากกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 67) ประกอบด้วย

1. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ชุมชนให้โรงเรียนได้ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน แล้วนำมาเขียนเป็นหลักสูตร เป็นคู่มือ ครุภัณฑ์ประสบการณ์จากชุมชนไปสอน เช่น กรณีผู้ใหญ่วิบูลย์ เข็มเฉลิม เรื่อง วนเกษตร ผู้ใหญ่วิบูลย์ได้เข้าไปโรงเรียนเล่าประสบการณ์ให้นักเรียนฟัง นักเรียนไปเยี่ยมชมผู้ใหญ่วิบูลย์ มีการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หรือชุมชนมีความสามารถในการทำปลา ร้า ปลาเค็ม ทำหม้อ ทำโอ่ง จักสาน ทอผ้า ก็นำมาสอนนักเรียน วิธีการนี้ทำทุกโรงเรียนเป็นปกติอยู่แล้ว

2. การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเด็กและชุมชน จะเกิดขึ้นในชุมชนที่มีจิตวิญญาณ ในความรักท้องถิ่น จะเป็นกระบวนการที่ชุมชนมีบทบาทสูง เด็กและชุมชนเป็นแนวร่วม จัดกระบวนการเรียนรู้ เริ่มจากการวิเคราะห์ชุมชน โดยดูว่าสภาพชุมชนเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร มีความต้องการอะไร มีทรัพยากรอะไร ในชุมชนมีผลผลิตอะไร มีรายได้เพียงใด วิเคราะห์เพื่อ ดูศักยภาพและข้อจำกัดที่ชุมชนมีอยู่แล้ว ส่งครูและผู้นำไปเรียนรู้ในสิ่งที่ชุมชนมีศักยภาพเพื่อนำ กลับมาใช้ในโรงเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้ลงมือทำเป็น อาชีพซึ่งสามารถเลี้ยงตัวได้

3. การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ริเริ่มโดยชุมชน โดยครูและผู้นำชาวบ้านจะเชื่อมประสาน เข้าไปร่วมในกระบวนการเรียนการสอน เช่น กรณีกลุ่มออมทรัพย์ จังหวัดสงขลา ได้นำ ประสบการณ์กลุ่มออมทรัพย์ชาวบ้าน 35 กลุ่ม มาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งถ้านำ ผลการศึกษามาจัดพิมพ์ ความรู้ก็จะถูกเก็บ แต่กลุ่มออมทรัพย์ได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนโดยให้ผู้นำกลุ่ม 40 คน มาวิเคราะห์ผลการศึกษา จนเกิดการรวมตัวของชาวบ้านเป็นเครือข่าย ทำให้เห็นภาพของ กลุ่มออมทรัพย์และปัญหาที่ชัดเจนมากกว่า 1 ชุมชน ทำให้ชุมชนได้มองเห็นพลังของการรวมกลุ่ม และการมีอิสระในการตัดสินใจ

4. เครือข่ายครูเพื่อเด็กและชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของครู ดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ เด็กได้เรียนรู้ชุมชน เช่น กรณีจังหวัดสกลนคร กลุ่มชุมชนได้ร่วมกันจัดประกวดโรงเรียนอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมดีเด่น แต่กำหนดตัวชี้วัดคือนักเรียนที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติของ

จากปรัชญาพื้นฐานและกรอบแนวคิดข้างต้น เจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ
นี้จึงมุ่ง 1) พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ
คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
และ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีดุลยภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ
สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

การจัดการศึกษาดานพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มีความหมายมุ่งการศึกษาที่มี
การกระจายอำนาจตามหมวดหมู่มาตรา 6-14 สรุปได้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้มี
ความรู้ คุณธรรมในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
ส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ของชาติให้สังคม ครอบครัวมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กระจาย
อำนาจให้สถานศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และ
สังคมอื่น ๆ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับ
การศึกษาภาคบังคับ หรือรับการศึกษานอกเหนือจากภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว
การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ทุกคนมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 และพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ 2542 มีการกระจายอำนาจให้ชุมชน ครอบครัว เอกชน องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาโดยเข้ามากำกับดูแลมีส่วนร่วมในการบริหาร
การศึกษาหลักสูตรการเรียน การสอนกิจกรรมภายในโรงเรียน

1.4.3 การรับรู้ในการดำเนินงาน

การรับรู้ในการดำเนินงาน เป็นกระบวนการสื่อสารภายในตัวเองที่ซับซ้อนและเกิดขึ้น
อย่างรวดเร็วใน 3 ขั้นตอนสำคัญ คือ **ขั้นเกิดการกระตุ้น**ที่ประสาทรับสัมผัส ขั้นประสาทรับสัมผัส
รวบรวมเรียบเรียง จัดการประมวลสิ่งเร้าที่เข้ามาสู่การรับรู้ และขั้นการแปลงผลการประเมินหรือ
การให้ความหมายกับสิ่งเร้าที่เข้ามาสู่การรับรู้ นอกจากนั้นกระบวนการรับรู้ทั้ง 3 ขั้นตอนเกิดขึ้น
ฉับไวจนเสมือนหนึ่งว่าไม่สามารถแยกเป็นขั้นตอนที่ละขั้นตอนตามเวลาที่เกิดขึ้นก่อนหลังได้อย่าง
ชัดเจน

1.4.3.1 **ขั้นเกิดการกระตุ้น**ที่ประสาทรับสัมผัส ในขั้นตอนนี้ประสาทรับสัมผัส
ทั้ง 5 ของมนุษย์จะรับสิ่งเร้าที่ให้เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ชิมหรือได้รับสัมผัสทางผิวหนัง ซึ่งแตกต่างกัน
ไปตามขีดจำกัดและความสามารถของประสาทรับสัมผัสทั้งห้าของแต่ละคน นอกจากนั้นการรับ
สัมผัสสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบประสาทสัมผัสนี้มนุษย์ยังมีกลไกการเลือกรับรู้

1.4.3.2 ขั้นการรวบรวมและเรียบเรียงเพื่อประมวลผลสิ่งเร้า สิ่งเร้าที่ผ่านกระบวนการรับรู้จะผ่านเข้าสู่ขั้นตอนการประมวลผล การจัดกลุ่มตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนใช้ในการรับรู้ กลุ่มนักจิตวิทยา เกสตัลท์ ได้แก่ แมกซ์ เวอร์ทไฮม์เมอร์ เคอร์ท กอฟฟ์และวูฟเฟังก์ โคเลอร์ ได้เสนอหลักเกณฑ์สำคัญ ๆ ที่มนุษย์ใช้ในการประมวลหรือการจัดกลุ่มสิ่งเร้ามาอธิบายพฤติกรรม การสื่อสารของบุคคลดังนี้คือ

1.4.3.2.1 หลักความใกล้ชิด สิ่งที่ใกล้ชิดกันทางกายภาพจะถูกจัดกลุ่มการรับรู้ว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน

1.4.3.2.2 หลักของลาวนคล้ายคลึง **สิ่งที่คล้ายคลึงกันจะถูกจัดเป็นหมวดหมู่เข้าด้วยกัน** ไม่ว่าความคล้ายคลึงนั้นจะเป็นความคล้ายด้าน สี รูปร่าง หรือ ความคิด **วัฒนธรรม** ความเชื่อ

1.4.3.2.3 หลักความต่อเนื่อง ความต่อเนื่องของสิ่งที่นำเสนอ**ก่อนมีอิทธิพล**ต่อการรับรู้ของสิ่งที่เสนอตามมา เช่น ในงานประชาสัมพันธ์

1.4.3.2.4 หลักการเสริมปิด การรับรู้บางครั้ง**ไม่จำเป็นต้องได้รับข้อมูล**ทั้งหมดก็สามารถแปลผลตีความหมายสิ่งเร้านั้น ๆ ได้

1.4.3.3 ขั้นการแปลผลการประเมินหรือการ**ให้ความหมายกับสิ่งเร้านั้น ๆ** ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนของการประเมินและ**ให้ความหมายกับสิ่งที่เข้ามา**ในกระบวนการรับรู้ ทั้งนี้การประเมินและให้ความหมายขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในตนเอง เช่น ประสบการณ์ในอดีต ความเชื่อ และปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์แวดล้อมขณะนั้น ๆ ด้วย

1.4.4 การดำเนินงานของโรงเรียน

จากวิธีการแบ่งงานบริหารโรงเรียน หรือภารกิจการบริหารการศึกษาที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่า**แม้นักวิชาการกับนักวิจัยจะได้แบ่งงานของการดำเนินงานของโรงเรียนแตกต่างกันไปก็ตาม แต่โดยภาพรวมแล้วการแบ่งงานที่ระบุไว้มีลักษณะคล้ายกันซึ่งสอดคล้องกับการแบ่งงานของ**สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และเนื่องจากโรงเรียนที่จะศึกษาวิจัยเป็นโรงเรียนในสังกัดดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงใช้กรอบภารกิจ 6 งานตามที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดรายละเอียดของงานแต่ละประเภทจะมีดังนี้

1.4.4.1 ขอบข่ายของการดำเนินงานวิชาการ ได้มีผู้แบ่งขอบข่ายงานวิชาการไว้ต่าง ๆ ดังนี้

กิตติมา ปริศิธิติก (2532 : 13) ได้แบ่งขอบข่ายงานด้านวิชาการออกเป็น 6 ประการ คือ

1. แผนปฏิบัติงานด้านวิชาการ
2. หลักสูตรและการสอน ประกอบด้วยหลักสูตร โครงการสอน ประมวลการสอน

3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยงาน การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การจัดห้องสมุดการจัดทำคู่มือครู

4. สื่อการสอน

5. การปรับปรุงการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การฝึกอบรม

6. วัดและประเมินผล

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 12-13) ได้กำหนด ขอบข่ายงานวิชาการไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการเรียนการสอน
3. งานสื่อการเรียนการสอน
4. งานวัดผลและประเมินผล
5. งานห้องสมุด
6. งานนิเทศการศึกษา
7. งานด้านวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการ
8. งานส่งเสริมการสอน
9. งานประชุมอบรมทางวิชาการ

ขอบข่ายการดำเนินงานวิชาการในโรงเรียน (กิตติมา ปริดีดิถก. 2532 : 19) ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ การจัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตรให้เพียงพอ

2. งานการเรียนการสอน ได้แก่ การปรับปรุงพัฒนากระบวนการการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จัดให้มีการอบรม สาธิตการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์กับเพื่อนครู หรือผู้ทรงคุณวุฒิอื่น ๆ เกี่ยวกับวิธีสอนแบบใหม่ ๆ

3. งานสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ จัดให้มีอุปกรณ์การเรียนการสอนตามหลักสูตรให้ครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้อุปกรณ์การสอนให้ตรงกับจุดประสงค์ เนื้อหาและกิจกรรมของนักเรียน นอกจากนี้อาจเลือกใช้สื่อที่อยู่รอบตัวมาใช้ประโยชน์ เช่น วิทยุ โรงเรียน เป็นต้น

4. งานวัดผลและประเมินผล ได้แก่ จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จัดทำธนาคารข้อสอบ มีการตรวจสอบจัดทำสมุดประจำชั้นและสมุดประจำตัวนักเรียนของครูทุกคนให้ถูกต้อง เรียบร้อยและเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

5. งานห้องสมุด ได้แก่ จัดทำและจัดหาเอกสาร หนังสือสำหรับค้นคว้าหาความรู้ สำหรับครูและนักเรียนให้เพียงพอ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางและทันสมัยอยู่เสมอ

6. การนิเทศการศึกษา ได้แก่ จัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

7. การวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการ ได้แก่ กำหนดให้มีการวางแผนปฏิบัติงาน วิชาการล่วงหน้าอย่างมีขั้นตอน ให้นักการศึกษาทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน กำหนดหน้าที่และขอบเขตในการปฏิบัติงาน และประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

8. การส่งเสริมการสอน ได้แก่ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนส่งเสริม การเรียนการสอน เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การแข่งขันตอบปัญหาการแสดงละคร ดนตรี กีฬา ตลอดจนเรื่อง การสอนซ่อมเสริม

9. การประชุมอบรมทางวิชาการ ได้แก่ จัดให้มีการประชุมครูในโอกาสต่าง ๆ เพื่อ ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการตลอดจนประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

จากขอบข่ายการดำเนินงานด้านวิชาการดังกล่าว พอสรุปได้ว่าขอบข่ายการดำเนินงาน ด้านวิชาการประกอบด้วย งานด้านหลักสูตร งานด้านการเรียนการสอน งานด้านการวัดผลงาน ห้องสมุด งานนิเทศศึกษา งานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการ งานส่งเสริมการสอน และประชุม อบรมทางวิชาการ โดยขอบข่ายดังกล่าวคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานได้ทุกขอบข่าย

1.4.4.2 ขอบข่ายของการดำเนินงานบุคลากร ได้มีผู้กล่าวถึงขอบข่ายการ ดำเนินงานบุคลากรไว้ดังนี้ คือ

หนังสือ หันนาสินทร์ (2529 : 17) ได้จำแนกภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานบุคลากร ดังนี้

1. การวางแผนกำลังคน
2. การเสาะหาบุคคลเข้าทำงาน
3. การคัดเลือกหรือการเลือกสรรบุคคล
4. การนำเข้าสู่งาน
5. การพัฒนาบุคลากร
6. การประเมินบุคลากร
7. การตอบแทนบุคลากร
8. การสร้างสภาพความมั่นคงในการทำงานของบุคลากร

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529 : 22) ได้สรุปขอบข่ายของการดำเนินงานบุคลากรไว้ดังนี้

1. การคัดเลือกและสรรหาบุคลากร
2. การบำรุงรักษาบุคลากร
3. การพัฒนาบุคลากร
4. การให้บุคลากรพ้นจากงาน

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 13) ได้กำหนดขอบข่ายงานบุคลากรไว้ดังนี้

1. การกำหนดความต้องการบุคลากร
2. การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
3. การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากร
4. การพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร
5. การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร

ดังนั้น งานบุคลากรของโรงเรียนประถมศึกษาที่กำหนดข้างต้นนี้สอดคล้องกับภารกิจที่บุคคลต่าง ๆ ได้กล่าวไว้

จากขอบข่ายการดำเนินงานด้านบุคลากรดังกล่าว **ทอสรุป**ได้ว่าขอบข่ายการดำเนินงานด้านบุคลากรประกอบด้วย **การกำหนดความต้องการบุคลากร การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากร การพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร และการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร โดยขอบข่ายดังกล่าวคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ทุกขอบข่าย**

1.4.4.3 ขอบข่ายของการดำเนินงานกิจการนักเรียน ได้มีผู้สรุปขอบข่ายการดำเนินงานกิจการนักเรียนไว้ดังนี้

กิตติมา ปรีดีคิดถ (2532 : 15) ได้สรุปขอบข่ายงานกิจการนักเรียนไว้ดังนี้ คือ

1. การจัดทำทะเบียนประวัติ
2. การปกครองนักเรียนและวินัยในโรงเรียน
3. การจัดบริการต่าง ๆ ได้แก่ ห้องสมุด การแนะแนวสุขภาพและการตรวจร่างกาย

อาหารกลางวัน ความปลอดภัยรับ-ส่งนักเรียน

พนัส หันนาคินทร์ (2529 : 18) ได้จัดประเภทของกิจกรรมนักเรียนที่จัดในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาดังนี้

1. กิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
2. การประชุม

3. ชุมชน
4. กิจกรรมที่กระทำนอกโรงเรียน
5. กิจกรรมเกี่ยวกับการพิมพ์
6. กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา
7. กิจกรรมเกี่ยวกับดนตรี
8. กิจกรรมเกี่ยวกับการละครและการพูดในที่สาธารณะ
9. กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคมสงเคราะห์
10. กิจกรรมเกี่ยวกับชั้นเรียน

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529 : 23-24) ได้สรุปขอบข่ายการดำเนินงานกิจการนักเรียนไว้

ดังนี้คือ

1. การสำรวจนักเรียนที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์บังคับ เรียกว่า ทำสำมะโนนักเรียน
2. การรับเด็กเข้าเรียน
3. การลงทะเบียนเรียน
4. การแบ่งกลุ่มแบ่งชั้นเรียน
5. การปฐมนิเทศ
6. การจัดให้ทุนการศึกษา
7. การจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การจัดบริการและสวัสดิการต่าง ๆ
 - 8.1 บริการเรื่องอาหารกลางวัน
 - 8.2 บริการสุขภาพอนามัย
 - 8.3 บริการหอพัก
 - 8.4 บริการให้คำปรึกษาหารือแนะแนว
 - 8.5 บริการให้ทำงานเพื่อการหารายได้พิเศษ
 - 8.6 บริการสอนซ่อมเสริม
9. การรักษาวินัยและความประพฤติของนักเรียน
10. การทำระเบียบสะสมเก็บหลักฐานและประวัตินักเรียน
11. การวิจัยประเมินผลและติดตามผลเมื่อนักเรียนสำเร็จไปแล้ว

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 16-17) ได้กำหนด

ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนไว้ดังนี้คือ

1. กิจกรรมที่โรงเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ระเบียบ
ที่เกี่ยวข้อง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น

- 1.1 การจัดทำเขตบริการ
- 1.2 การจัดทำสำมะโนนักเรียน
- 1.3 การเกณฑ์ - การรับนักเรียนเข้าเรียน
- 1.4 การปฐมนิเทศผู้ปกครอง
- 1.5 การแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียน

2. กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน เช่น

- 2.1 การบริการสุขภาพ
- 2.2 การจัดอาหารกลางวัน
- 2.3 การบริการแนะแนว
- 2.4 การบริการนักเรียนขาดแคลน
- 2.5 ทุนการศึกษา

3. กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น

- 3.1 กิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตย
- 3.2 กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน
- 3.3 กิจกรรมจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ
- 3.4 กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
- 3.5 การจัดทัศนศึกษา
- 3.6 การจัดกีฬา
- 3.7 การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน
- 3.8 การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน

4. กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับศิษย์เก่า เช่น

- 4.1 การติดตามผลนักเรียน
- 4.2 การตั้งสมาคมศิษย์เก่า
- 4.3 การสรรหาและยกย่องคนดีเด่นประจำท้องถิ่น

จากขอบข่ายการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียน ดังกล่าว พอสรุปได้ว่าขอบข่าย
การดำเนินงานด้านกิจการนักเรียน ประกอบด้วย กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ
ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน เช่น การจัดทำ
เขตบริการ การจัดทำสำมะโนนักเรียน การเกณฑ์ - การรับนักเรียนเข้าเรียน การปฐมนิเทศ

ผู้ปกครอง การแก้ปัญหานักเรียนขาดเรียน กิจกรรมที่โรงเรียนจัดบริการให้นักเรียน เช่น การบริการสุขภาพ การจัดหาอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการนักเรียนขาดแคลน การจัดหาทุนการศึกษา กิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีขึ้นในโรงเรียน เช่น กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมเสริมสร้างวินัยในโรงเรียน กิจกรรมจัดตั้งชุมชน กิจกรรมสหกรณ์นักเรียน การจัดทัศนศึกษา การจัดทำกาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมจริยธรรมนักเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชนและกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์กับศิษย์เก่าเช่น การติดตามผลนักเรียน การตั้งสมาคมศิษย์เก่า และการสรรหาและยกย่องคนดีคนประจำท้องถิ่น โดยขอขอบข่ายดังกล่าวคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ทุกขอบข่าย

1.4.4.4 ขอบข่ายของการดำเนินงานธุรการและการเงิน มีผู้กำหนดขอบข่ายไว้ดังนี้

พนัส หันนาสินทร์ (2529 : 20) ได้แบ่งขอบข่ายงานธุรการในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. งานเกี่ยวกับการสารบรรณ คือ การติดต่อทางจดหมายหรือเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์เพื่อติดต่อกับองค์กรหรือเอกชนอื่น ๆ ตลอดจนการแก้ไขหลักฐานการติดต่อและการจัดการติดต่อเหล่านั้นด้วย
 2. งานเกี่ยวกับการเงิน ได้แก่ การรับและเบิกจ่ายเงินการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่ายเงิน ตลอดจนการควบคุมและการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงินบัญชีของโรงเรียน
 - 2.1 งานเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ (Budgeting) ประจำปี
 - 2.2 งานเกี่ยวกับการจัดซื้อและควบคุมพัสดุครุภัณฑ์
 3. งานเกี่ยวกับการทะเบียนของนักเรียนตลอดจนการออกใบรับรองต่าง ๆ แก่นักเรียนงานเกี่ยวกับการจัดทำและรายงานกิจการต่าง ๆ แก่ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไป เช่น รายงานประจำเดือน การจัดทำสมุดหมายเหตุรายวัน
 4. งานเกี่ยวกับการดูแลรักษาอาคารสถานที่ ตลอดจนการซ่อมแซมอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ของโรงเรียน ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยอยู่เสมอ
 5. งานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ เช่น การติดต่อกับประชาชนในนามของโรงเรียน
 6. งานเกี่ยวกับการจัดการรักษาความปลอดภัย ให้แก่นักเรียนในขณะที่อยู่ในโรงเรียน
 7. การควบคุมตัวบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น คนงานการโรง ส่วน
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 17) ได้สรุปขอบข่ายงานธุรการและการเงินว่าประกอบด้วย

7.1 งานสารบรรณ

7.2 การดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียนตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ

7.3 จัดทำ ควบคุม ดูแลเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ เช่น สมุดหมายเหตุร้ายวัน
ทะเบียนครู ทะเบียนนักเรียน บัญชีเรียกชื่อสถิติต่าง ๆ

7.4 การปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน พัสดุ ทรัพย์สินของโรงเรียน

จากขอบข่ายการดำเนินงานด้านธุรการการเงินดังกล่าว พอสรุปได้ว่าขอบข่าย
การดำเนินงานด้านธุรการการเงินประกอบด้วย งานสารบรรณ การดำเนินงานทั่วไปของโรงเรียน
ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ การจัดทำควบคุม ดูแลเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เช่น ทะเบียน
ครู ทะเบียนนักเรียน การปฏิบัติเกี่ยวกับการเงิน พัสดุ ทรัพย์สินของโรงเรียน โดยขอบข่ายดังกล่าว
คณะกรรมการสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ทุกขอบข่าย

1.4.4.5 ขอบข่ายของการดำเนินงานอาคารสถานที่ ได้มีผู้แบ่งขอบข่ายไว้ดังนี้

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 20) ได้สรุปงานบริหารอาคารสถานที่ในหน้าที่ครูใหญ่ ไว้ดังนี้

1. การสร้างและจัดหาอาคารเพิ่มเติม
2. การปรับปรุงซ่อมแซมตามวาระ
3. การใช้สอยในห้องเรียน
4. การเลือกใช้เครื่องใช้และเครื่องตกแต่งต่าง ๆ
5. การดูแลความสะอาดเรียบร้อยของอาคารสถานที่
6. การจัดห้องเรียนให้อยู่ในสภาพที่ถูกต้องสุขลักษณะอนามัย
7. การจัดที่เข้านมและทำความสะอาด
8. การเดินตรวจอาคารสถานที่เป็นประจำ
9. การจัดให้มีห้องเก็บของสัมภาระและอุปกรณ์
10. การจัดและดูแลห้องเรียน
11. การจัดทำกระดานดำ
12. การตกแต่งห้องเรียนและสถานที่ต่าง ๆ
13. การดูแลพื้นที่อาคาร
14. การระบายอากาศ
15. การดูแลสนามและบริเวณโรงเรียน

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 22) ได้แบ่งขอบข่ายของงานบริหารอาคารสถานที่ออกเป็น

5 อย่างด้วยกัน คือ

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่อันรวมถึง การวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่

2. การใช้อาคารสถานที่ หมายถึง การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอน โดยตรงต่อการเกิดการเรียนรู้ในห้องเรียนของนักเรียนและคณาจารย์

3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่การประดับตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิมหรือเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นประโยชน์โดยคุ้มค่าที่สุด

4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไปเป็นการกำกับติดตามผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่งรวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับและแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เป็นการดำเนินการประเมินผลการใช้เพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานนี้ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

หนังสือ หนัสนักบริหาร (2529 : 23) กล่าวถึงงานเกี่ยวกับการดูแลรักษาอาคารสถานที่ไว้

4 ประการ คือ

1. การบำรุงรักษาให้อาคารสถานที่อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ
2. การใช้ประโยชน์จากตัวอาคารสถานที่ให้มากที่สุด
3. การตกแต่งบริเวณให้สวยงามกลมกลืนกัน
4. การจัดบริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจ

สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 88) ได้กำหนดขอบข่ายอาคารสถานที่ ไว้ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่อันรวมถึง การวางผังบริเวณที่ตั้งอาคาร การควบคุมการก่อสร้าง การตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน ตลอดจนการรื้อถอนอาคารสถานที่

2. การใช้อาคารสถานที่อันหมายถึงการกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอน โดยตรงต่อการเกิดการเรียนรู้ในห้องเรียนของนักเรียนและคณาจารย์

3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิม หรือเพิ่มเติมเพื่อให้เป็นประโยชน์ โดยคุ้มค่าที่สุด

4. การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ คือ การควบคุมดูแลโดยทั่วไป เป็นการกำกับติดตาม ผลการใช้ การบำรุงรักษา การตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไป ตามกฎระเบียบข้อบังคับและแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง

5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เป็นการดำเนินการประเมินผลการใช้เพื่อการ ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานด้านนี้ให้เหมาะสมเพื่อประโยชน์สูงสุด และเพื่อ เก็บข้อมูลสำหรับการวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีต่อไป

จากขอบข่ายการดำเนินงานด้านงานอาคารสถานที่ ดังกล่าว พอสรุปได้ว่าขอบข่าย การดำเนินงานด้านงานอาคารสถานที่ ประกอบด้วย การจัดสร้างอาคารสถานที่ การใช้อาคาร สถานที่ การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การควบคุมดูแลอาคารสถานที่ และการประเมินผลการใช้ อาคารสถานที่ โดยขอบข่ายดังกล่าวคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้ทุกขอบข่าย

1.4.4.6 ขอบข่ายของการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 26-27) ได้กำหนดขอบข่าย งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ไว้ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของโรงเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงาน ได้สะดวกยิ่งขึ้น ในขำงานนี้อาจพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1.1 การประชุมผู้ปกครองเพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.2 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่

1.3 จัดป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน

1.4 การพิมพ์เขียนเขียนในวาระที่เหมาะสม

2. การให้บริการแก่ชุมชน หมายถึง การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนตามกำลัง ความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ ได้แก่

2.1 การใช้บริการทางวิชาการ

2.2 ให้คำแนะนำหรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน

2.3 ให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์

3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง การเข้าร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของ ชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้ กิจกรรมในขำงานที่โรงเรียนควร ปฏิบัติมีหลายอย่าง ได้แก่

3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา

- 3.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นหรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์
- 3.3 ร่วมงานอื่น ๆ ของท้องถิ่นหรือของบุคคลตามวาระอันควร
4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การเปิดโอกาสเชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ได้แก่
 - 4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรม เช่น งานวันเด็ก วันแม่หรือวันสำคัญอื่น ๆ ของโรงเรียน
 - 4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากรในโรงเรียน
 - 4.3 ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนโดยการช่วยเหลือด้านแรงงาน หรือวัสดุอุปกรณ์
5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ได้แก่
 - 5.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน
 - 5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน
 - 5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขันหรือการประกวดต่าง ๆ
 - 5.4 การจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมศิษย์เก่าหรือสมาคมครูผู้ปกครอง

จากขอบข่ายการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การประชุมผู้ปกครอง การทำจุลสาร การทำป้ายประกาศ การพบปะเยี่ยมเยียน การให้บริการวิชาการแก่ชุมชน การให้คำปรึกษาหารือในกิจกรรมชุมชน การให้บริการอาคารสถานที่ การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีของท้องถิ่น การเข้าร่วมการพัฒนาท้องถิ่นการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของท้องถิ่นตามวาระอันสมควร การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การให้บุคคลากรในท้องถิ่นเป็นวิทยากร การให้บุคคลในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาโรงเรียน การให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า โดยขอบข่ายดังกล่าวคณะกรรมการสถานศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ทุกขอบข่าย

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น กับสถานศึกษา มีวิธีการปฏิบัติหลายวิธีที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเลือกใช้ โดยคำนึงถึงนโยบายของแต่ละสถานศึกษาเอง วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น กับสถานศึกษา มีดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาให้ชุมชนได้รับทราบอยู่เสมอ
2. เปิดเยี่ยมชมสถานศึกษาในแต่ละปี จัดนิทรรศการ/กิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้เห็นว่าสถานศึกษามีจุดเด่นในด้านต่างๆ
3. นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานพัฒนาหมู่บ้าน งานรณรงค์ทำความสะอาดท้องถิ่น เป็นต้น
4. เปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรของสถานศึกษา
5. จัดตั้งองค์กรร่วมกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

สรุปการรับรู้ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในเรืองการดำเนินงานของโรงเรียน เป็นการรับรู้บทบาทหน้าที่ เพื่อให้สามารถกำหนดความต้องการ แรงจูงใจ และการกระทำในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 6 เรื่อง การมีส่วนร่วมรับรู้ ร่วมปฏิบัติ ร่วมคิด ร่วมวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินงานใน 6 งาน ประกอบด้วย 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานธุรการการเงิน และพัสดุ 5) งานอาคารสถานที่และ 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจนบรรลุวัตถุประสงค์

2. แนวปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 คุณสมบัติคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1.1 เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา

2.1.2 เป็นผู้มีความประพฤติดี

2.1.3 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

2.1.4 ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งกรรมการสถานศึกษา ที่พ้นวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้อีก การพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ออกจากวาระ

2. ค่าย
3. ลาออก
4. ขาดคุณสมบัติ
5. เป็นบุคคลล้มละลาย
6. เป็นบุคคลไร้ความสามารถ หรือ เสมือนไร้ความสามารถ
7. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษ สำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ
8. พ้นจากตำแหน่งในสถานศึกษานั้น สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสัดส่วนผู้แทนครู และผู้บริหารสถานศึกษา
9. พ้นจากสถานภาพผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษานั้น สำหรับคณะกรรมการ สัดส่วนผู้แทนผู้ปกครอง
10. พ้นจากสภาพการเป็นผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสัดส่วนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
11. ตามคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามมีมติให้ออกกเว้น ตำแหน่งประธานกรรมการและเลขานุการ

ในกรณีที่กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในองค์ประกอบใดว่างลงก่อนครบวาระเกินกว่าเก้าสิบวัน ให้สถานศึกษาดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งกรรมการในองค์ประกอบนั้นภายในสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่ว่างลงและให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการที่ตนแทน

2.2 ภารกิจและบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ทำหน้าที่กำหนดและกำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาดังนี้

2.2.1 กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาสถานศึกษา นโยบายเป็นเสมือนเข็มทิศ เพื่อไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษาจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการเสนอปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทคู่กันดังนี้

2.2.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาก่อนสิ้นปี

งบประมาณ สถานศึกษานำนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษามาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นกรอบการปฏิบัติงานในปีงบประมาณต่อไป ซึ่งปฏิบัติการดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาก่อน สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะมอบหมายทบทวนคู่กัน

2.2.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการท้องถิ่น สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาจะช่วยเสนอแนะความต้องการของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงควรมีบทบาทควบคู่กับสถานศึกษา

2.2.4 กำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาเมื่อสถานศึกษาดำเนินการไปแล้ว ผลของการดำเนินงานเป็นอย่างไร มีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่เป็นเรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องรับรู้ เพื่อจะได้เข้ามาช่วยสนับสนุน หรือแก้ปัญหาให้กับจากจัดการศึกษาของสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทหน้าที่ควบคู่กันไป

2.2.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนในเขตบริการ ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพได้มาตรฐาน คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองของนักเรียนรู้สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นเป็นอย่างดี สามารถร่วมกับสถานศึกษากำหนด แนวทางที่จะทำให้อีกทุกคนได้เข้าเรียนทั่วถึง และได้เรียนอย่างมีคุณภาพ จึงควรกำหนดบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาควบคู่กันไป

2.2.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลคนพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สิทธิและความเสมอภาคในกรณีของเด็กทุกคนจะได้รับการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเด็กที่มีความพิการเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา ควรจะต้องมีหน้าที่ควบคู่กันไป

2.2.7 เสนอแนวทางในการมีส่วนร่วมในการจัดการงานวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา กระทรวงได้กระจายอำนาจในการบริหารและจัดการศึกษาในด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปให้สถานศึกษาดำเนินการให้เกิดความคล่องตัวมากขึ้น คณะกรรมการสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้กำหนดนโยบายในการบริหารงานของสถานศึกษา ข้อเสนอแนะแนวทางในการบริหารงาน

ทั้ง 4 ด้าน ของสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายและ แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา จึงควรกำหนดบทบาทหน้าที่ควบคู่กันไป

2.2.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อการศึกษาตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการของนักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีต ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับ ของบุคคลในท้องถิ่น เป็นผู้ที่สามารถช่วยระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่น เข้ามาช่วยในการปรับปรุงพัฒนาสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถที่จะเข้ามาช่วย เสริมสร้างการพัฒนาของนักเรียนได้ในหลาย ๆ ด้าน จึงควรมีบทบาทหน้าที่ควบคู่กับสถานศึกษา

2.2.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงาน กับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมี ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น คณะกรรมการสถานศึกษา เป็นผู้แทนของกลุ่มบุคคล ต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ บทบาทหน้าที่ในคณะกรรมการสถานศึกษาจะทำหน้าที่ เป็นตัวแทนของสถานศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์กับประชาชน หรือองค์กรต่าง ๆ ให้เห็น ความสำคัญของสถานศึกษา และนำสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ได้เป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาและสถานศึกษาจึงควรควบคู่กันไป

2.2.10 ให้ความเห็นชอบ รายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อน เสนอต่อสาธารณชน คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนรับผิดชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา เมื่อสิ้นปีสถานศึกษาจะต้องจัดทำสรุปรายงานการดำเนิน การเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ได้รับทราบ และเห็นชอบรายงานต่อสาธารณชน ซึ่งสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึง มีบทบาทหน้าที่ควบคู่กัน

2.2.11 แต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการ นอกจากคณะกรรมการสถานศึกษา แล้ว ยังมีผู้นำของชุมชนหรือประชาชนในท้องถิ่นอีกไม่น้อย ที่ยินดีที่จะเข้ามาช่วยในการพัฒนา สถานศึกษา ดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลดังกล่าวได้เข้ามามีส่วนร่วมคณะกรรมการสถานศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญที่จะสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งที่ปรึกษาและคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยดำเนินงานใน กิจการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษา จึงควรมีบทบาทหน้าที่ควบคู่กันไป

2.2.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย จากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา นั้น การปฏิบัติงานของสถานศึกษา นอกจากภารกิจที่ระเบียบกำหนดไว้ยังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มี ความจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือได้รับความสนับสนุน จากคณะกรรมการสถานศึกษา เช่น เรื่อง นโยบายหรือเรื่องเร่งด่วนที่หน่วยงานต้นสังกัด ได้แจ้งให้สถานศึกษาปฏิบัติซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้

ถ้าได้รับความร่วมมือ และได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการสถานศึกษาก็จะทำให้งานในภารกิจของสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้รวดเร็วขึ้น สถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทควบคู่กัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษา ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาล้วนแล้วแต่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนของสถานศึกษานั้นเอง บทบาทของบุคคลที่เป็นกรรมการสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ จึงมีส่วนสำคัญที่จะทำให้การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จ

2.3 สถานภาพคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานภาพคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.3.1 “ผู้แทนผู้ปกครอง” ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสองคน

2.3.2 “ผู้แทนครู” ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสองคน

2.3.3 “ผู้แทนองค์กรชุมชน” ได้แก่ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

2.3.4 “ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นจำนวนไม่เกินสี่คน

2.3.5 “ผู้แทนศิษย์เก่า” ได้แก่ ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้น จำนวนไม่เกินสองคน

2.3.6 “ผู้ทรงคุณวุฒิ” ได้แก่ผู้นำทางศาสนาผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการ ห้างในและนอกเขตบริการของสถานศึกษา จำนวนไม่เกินสี่คน

2.3.7 “ผู้บริหารสถานศึกษา” ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือหัวหน้าสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นในลักษณะเดียวกัน จำนวนไม่เกินหนึ่งคน

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเขตการศึกษา 6 ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า โดยกลุ่มละไม่เกิน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เกิน 4 คน

และผู้บริหารสถานศึกษาไม่เกิน 1 คน การกำหนดจำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในแต่ละองค์ประกอบไม่ว่ามีจำนวนเท่าใด ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 7 คน และไม่เกิน 15 คน จำนวนและสัดส่วนของคณะกรรมการขั้นพื้นฐานนั้น ให้คำนึงถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสาม ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด

3. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 6

โรงเรียนสังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 6 หมายถึง สถานศึกษาสังกัดเทศบาลใน 7 จังหวัด ได้แก่ ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และอุทัยธานี

3.1 ความเป็นมาของการศึกษาเทศบาล

การศึกษาท้องถิ่นมีความเป็นมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน (สนธิ เหลืองภิรมย์ และคณะ, 2537 : 7-11) เทศบาลเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงการบริหารราชการแผ่นดินแบบ “จุดศูนย์กลาง” มาเป็นแบบกระจาย ทบวง กรม ในสมัยรัชกาลที่ 5 รูปแบบ การปกครองท้องถิ่นที่เรียกว่า “สุขาภิบาล” โดยมีคณะกรรมการบริหารแต่งตั้งขึ้นจากผู้นำท้องถิ่น ต่อมาได้ขยายเป็นการจัดรูปของเทศบาล หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วการบริหารประเทศก็ได้เริ่มขยายตัวไปสู่ท้องถิ่นมากขึ้น ทั้งนี้โดยถือหลักว่าการบริหารประเทศนั้นจะต้องให้มีการบริหารงานของท้องถิ่นให้ได้ สักส่วนกันด้วยรัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติเทศบาลเมื่อ พ.ศ. 2466 ต่อมา ปี พ.ศ. 2542 กิจการเทศบาลจึงได้ขยายตัวออกโดยยกฐานะของสุขาภิบาลที่มีอยู่ให้เป็นเทศบาลทุกแห่งทั่วประเทศ การจัดการศึกษาของท้องถิ่นที่อยู่ในเขตเทศบาลเรียก โรงเรียนเทศบาล มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในท้องถิ่นเพราะ ถือเป็นบริการสาธารณะอย่างหนึ่ง

3.2 หลักการจัดการศึกษาท้องถิ่น

การจัดการศึกษาท้องถิ่นปัจจุบันยึดถือหลักนโยบายการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาดังนี้

3.2.1 หลักการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาท้องถิ่น เดิมได้รวมอำนาจไว้ในราชการส่วนกลางให้อยู่กับราชการส่วนท้องถิ่น

3.2.2 หลักการมอบภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้อยู่ในความรับผิดชอบของท้องถิ่นและประชาชน

3.2.3 หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่น รัฐบาลจะเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องเฉพาะในสิ่งที่ท้องถิ่นและประชาชนช่วยตนเองไม่ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า เทศบาลซึ่งเป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ จัดการศึกษาให้ประชาชนในท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบในการจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น

3.3 วิธีสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา

การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น กับสถานศึกษา มีวิธีการปฏิบัติหลายวิธีที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะเลือกใช้ โดยคำนึงถึงนโยบายของแต่ละสถานศึกษาเอง วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น กับสถานศึกษา มีดังนี้

3.3.1 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของสถานศึกษาให้ชุมชน ได้รับทราบอยู่เสมอ

3.3.2 เปิดเยี่ยมชมสถานศึกษาในแต่ละปี จัดนิทรรศการ/กิจกรรมแสดงผลงานของนักเรียนด้านต่าง ๆ เพื่อให้ชุมชนได้เห็นว่าสถานศึกษามีจุดเด่นในด้านต่าง ๆ

3.3.3 นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานพัฒนาหมู่บ้าน งานรณรงค์ทำความสะอาดท้องถิ่น เป็นต้น

3.3.4 เปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมใช้ประโยชน์จากอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรของสถานศึกษา

3.3.5 จัดตั้งองค์กรร่วมกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น

3.4 ประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษาในเชิงบวกจะก่อประโยชน์ดังนี้

3.4.1 ประโยชน์ที่ชุมชนและท้องถิ่นได้รับ

3.4.1.1 มีโอกาสภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

3.4.1.2 มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากสถานศึกษา เช่น การเข้ามาใช้ห้องสมุดเรียนรู้การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสถานศึกษา เป็นต้น

3.4.1.3 ใช้สถานที่ของสถานศึกษาเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การจัดงานแต่งงาน งานรื่นเริงวันปีใหม่ เป็นต้น

3.4.1.4 ช่วยให้มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นในท้องถิ่นจากกิจกรรมของสถานศึกษา

3.4.2 ประโยชน์ที่สถานศึกษาได้รับ

3.4.2.1 ช่วยให้ชุมชนรักสถานศึกษา ช่วยดูแลความปลอดภัย ไม่ให้ทรัพย์สินเสียหาย

3.4.2.2 ช่วยให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ที่จำเป็นจากชุมชน

3.4.2.3 ช่วยให้ได้ประโยชน์จากทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเต็มที่ เช่น สถานีอนามัย สถานีตำรวจ ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน สหกรณ์ชุมชน เป็นต้น

3.4.2.4 ช่วยดูแลความประพฤติและความปลอดภัยของนักเรียน นักศึกษา

3.4.3 ประโยชน์ที่ได้รับร่วมกัน

3.4.3.1 ช่วยให้สถานศึกษาและชุมชนร่วมมือกันในการแก้ปัญหาาร่วมกัน อย่างเต็มที่ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาเด็กหนีเรียน เป็นต้น

3.4.3.2 ช่วยลดความเข้าใจผิดหรือความขุ่นมัวอันอาจเกิดขึ้นได้ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและสถานศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ในช่วงเวลาที่ผ่านมา แม้ว่าสถานศึกษาจะเป็นแหล่งให้ความรู้ของชุมชนแต่ก็ยังไม่อาจนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับชีวิตในชุมชนได้ ชุมชนจึงพัฒนาตนเองก้าวเข้าสู่ความเป็นองค์กรชุมชน ขณะเดียวกันการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อสถานศึกษาก็มีอย่างจำกัดและค่อนข้างน้อย จัดเป็นการมีส่วนร่วมอยู่ห่าง ๆ ความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาผูกขาดอยู่กับระบบราชการ นักการศึกษา และครู อาจารย์ ทำให้เกิดแนวคิด กระแสผลักดัน และกลายเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่จะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ท้องถิ่น และสถานศึกษาใกล้ชิดกันมากขึ้น มีบทบาทต่อกันมากขึ้น โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะทำให้ความรู้เกิดประโยชน์ที่สอดคล้องกับชีวิตในชุมชนได้อย่างแท้จริง สถานศึกษาจะเป็นแหล่งของการพัฒนาคน เพื่อให้คนพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตน ขณะเดียวกันชุมชนและท้องถิ่นก็จะช่วยพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งเป็นวงจรการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ประจวบ สือประสาร (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการโรงเรียนขยายโอกาส ในเขตการศึกษา 1 โดยการศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนเปรียบเทียบกับขนาดของโรงเรียนและกลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียน กำหนดประชากรที่ศึกษาเป็นคณะกรรมการโรงเรียนขยายโอกาสในเขตการศึกษา 1 จำนวน 1,788 คน จาก 148 โรงเรียน ในการศึกษาครั้งนี้ใช้

แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบค่าทางสถิติ

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในเรื่องการวางแผน การจัดสรรทรัพยากรการกระตุ้นการทำงาน การประสานงาน และการประเมิน โดยคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากรและการประสานงานในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมในเรื่องอื่น ๆ เป็นการมีส่วนร่วมระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนระหว่างโรงเรียน 3 ขนาด พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการจากทุกขนาดโรงเรียนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง แต่คณะกรรมการจากโรงเรียนขนาดกลางมีส่วนร่วมมากกว่าคณะกรรมการจาก โรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มของคณะกรรมการโรงเรียน 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารและครู 2) กลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่า และ 3) กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าโดยภาพรวมทุกกลุ่มมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มที่หนึ่งมีส่วนร่วมในระดับมากและมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งมีส่วนร่วมในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ

บุญเชิด สุขอภิรมย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งได้แก่ กรรมการศึกษาจากโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 301 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาทดสอบค่าสถิติ

จากผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วม และระดับความต้องการที่จะมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน ในการแก้ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี คาดหวังให้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แต่ปฏิบัติจริงปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทที่ต้องการมีส่วนร่วมปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการแก้ปัญหา ส่วนบทบาทด้านการให้คำแนะนำ หรือข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเป็นบทบาทที่คาดหวังให้ร่วมปฏิบัติ หรือต้องการร่วมปฏิบัติรวมทั้งมีการปฏิบัติจริงน้อยกว่าทุกด้าน การเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงและคาดหวังของคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียนในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของประธานกรรมการศึกษา กรรมการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาประจำโรงเรียน โดยแต่ละตำแหน่งจะจำแนกตามลักษณะอาชีพระดับการศึกษา ขนาดโรงเรียน ประสบการณ์บริหาร ตามลำดับ พบว่า ความคิดเห็น

เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมและรายได้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังพบว่า คณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนต้องการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนเพิ่มมากขึ้นทุกด้าน

บุญยง กรุศรี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา” การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อำเภอบัวใหญ่ จ.นครราชสีมา และเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณา พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกับชุมชน รองลงมาเป็นด้านการบริหารและจัดการศึกษาและอันดับท้ายสุดคือด้านการจัดการ นอกจากนี้ได้เปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

นงนภ คัมภาย (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการต้องการมีส่วนร่วมและสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด นนทบุรี เปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนและสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี และเปรียบเทียบความต้องการมีส่วนร่วมกับสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนนทบุรี

จากผลการศึกษาพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมและรายได้ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคลากร และด้านบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาโดยรวมและรายได้ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับน้อย ความต้องการการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษา

ขั้นพื้นฐานของผู้แทนชุมชนแต่ละกลุ่มไม่แตกต่างกัน และความต้องการมีส่วนร่วมกับสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

เข็มเพชร แก่นสา (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชน ศึกษาปัญหาอุปสรรคและปัญหาในการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ผู้แทนชุมชนไม่ว่าจะแตกต่างกันในระดับเพศ อายุ หรือการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชนจะมากจากการช่วยเหลือและให้คำแนะนำ สำหรับการประเมินผลและการอนุมัติที่เพียงส่วนน้อย ปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของผู้แทนชุมชนในการบริหารโรงเรียนคือไม่ค่อยมีเวลา โรงเรียนไม่แจ้งให้ทราบ และไม่ได้เป็นคณะกรรมการโรงเรียน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษายังคงอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง เนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน เช่น สถานะ การศึกษา และที่สำคัญ คือเวลา คณะกรรมการสถานศึกษาจะเน้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการให้คำปรึกษา กั้นแนะนำ ส่วนด้านวิชาการ เช่น การประเมินผลนั้นมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย ด้วยเหตุดังกล่าวผู้ปกครองจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียนได้ดีที่สุดคือ การดูแลลูกหลานของทุกท่าน และสร้างความสัมพันธ์ โดยการทำกิจกรรมร่วมกันกับนักเรียนและโรงเรียนบ้างในบางโอกาส นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือในด้านกิจกรรมของโรงเรียนก็นับว่าได้มีส่วนร่วมร่วมกับโรงเรียนเช่นกัน

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยของต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา เช่น

คอลลเลอร์ (Delores. 1998 : Abstract) ได้ศึกษาผู้ปกครองชาวเม็กซิกัน ผลการศึกษาพบว่า ครูควรมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน พบปะผู้ปกครอง บิคา มารดา เพื่อร่วมกันตัดสินใจ การวางแผนการจัดสรรงบประมาณ หลักสูตร การบริหารงานบุคคล การพัฒนาบุคลากรและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจ ผู้บริหารควรมีประชาธิปไตยให้โอกาสกับผู้ปกครองทุกคน

แครอล และกอล (Carol and Gall, 1997 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนและโรงเรียน พบว่าการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในโรงเรียนซึ่งมีนักเรียนเป็นวัยรุ่นมีความสำคัญมากที่คนในชุมชนควรจัดตั้งกรรมการของชุมชนในการดูแลร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และควรมีความรอบคอบในเรื่องระเบียบข้อบังคับ ขั้นตอนวิธีการที่อาจจะมีผลกระทบ

เดนนิส และคณะ (Denise and others, 1998 : Abstract) ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีข้อสังเกตที่เห็นได้ชัดว่า ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเกี่ยวข้องกัน และมีผลกระทบต่อนักเรียนทางด้านการเรียน ปัญหาอุปสรรคของประชากรคือการแบ่งแยกสีผิว การแบ่งชนชั้น ความแตกต่างกันด้านภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ความเข้าใจผิดในด้านการศึกษา ความเชื่อทัศนคติ ศาสนา และวัฒนธรรม

โดยสรุปแล้ว งานวิจัยของต่างประเทศเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมนั้น ชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย ผู้ปกครอง ครู ชุมชน ควรจะมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในด้านการวางแผน การจัดสรรงบประมาณ การบริหารงานวิชาการ การตัดสินใจ การเรียนการสอน การประเมินผล ร่วมกันดูแลนักเรียน เพื่อให้การจัดการศึกษาเข้มแข็ง และประสบความสำเร็จ